

DRIEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN DE
HEEMKUNDIGE KRING ' NORBERT DE VRIJTER '
Tweede jaargang nr.9. maart 1985.

Verantwoordelijke Uitgever :

“ Norbert de Vrijter “ v.z.w.

P/a. Jos Aerts, Boskant 17 2418 LILLE

Heemkundige Kring

“ Norbert de Vrijter “ v.z.w.

Lokaal: ' Hof d'Intere '
Pastorijstraat 2

2152 WECHELDERZANDE

Rek.nr.954-7353871-55

ALGEMENE VERGADERING - JAARVERSLAG - LEZING - BESTUURSVERKIEZING

UITNODIGING VOOR ALLE LEDEN! **algemene vergadering**

Onze tweede Statuaire Algemene Vergadering zal dit jaar haar beslag vinden in de Cafeteria van het Rust- en Verzorgingstehuis **lindelo** , Heiend, n de deelgemeente Lille; meer bepaald op ..

vrijdag 22 maart a.s.

Vorig jaar mochten wij 32 leden begroeten op deze interessante vergadering, mede dank zij de boeiende “ lezing “ over Dr. Tricot-Rover van Poederlee door ons medebestuurslid Dr. Paul Janssens.

Dit jaar ziet het programma er als volgt uit:

19 uur: Bestuursvergadering, enkel voor de leden van het bestuur.

20 uur: Algemene vergadering voor alle leden.

- Jaarverslag: bespreking van al de voorbije activiteiten

- Overzicht van de financiële toestand van onze kring

20 u 15: Pauze.

Gelegenheid tot consumptie van drank. De opbrengst gaat naar de sociale en ontspanningswerken van Lindelo.

HEKSENWANDELING: EEN WANDELING DOORHEEN DE SAGEN EN LEGENDEN RONDOM DE HAARLEBEEK

Vorig jaar organiseerde onze heemkundige kring een avondwandeling met als thema " Een wandeling doorheen de sagen en legenden rondom de Haarlebeek ", een twee uur durende tocht waarin spannende en amusante volksverhalen over spoken, hekserij, dwaallichtjes en andere bovennatuurlijke fenomenen uit de doeken werden gedaan. Deze activiteit van de heemkundige kring ' Norbert de Vrijter ' haalde heel wat geïnteresseerden naar de Haarlebeek: meer dan honderd deelnemers uit alle delen van de provincie en zelfs daar buiten, waaronder ook vertegenwoordigers van de pers. Door heel wat artikels in de geschreven pers en ook door interviews voor plaatselijke radio's kregen wij van ontelbare mensen en verenigingen aanvragen om ook voor hen deze avondwandeling te organiseren. Aangezien onze kring wat geldelijke inkomsten meer dan goed kan gebruiken, besloten wij aan die vraag te voldoen en organiseren wij voor deze verenigingen twee " heksenwandelingen ", namelijk op VRIJDAG 8 MAART en tevens op WOENSDAG 26 MAART eerstkomende.

Naar wij vernamen zijn er nog verscheidene leden die deze wandeling willen meemaken en dat kan, maar dan moet U wel op voorhand contact opnemen met onze penningmeester Jos Willems, Heiend nr.7 , telefoon 55 73 57 (zone 014), te 2418 LILLE, en dit ten laatste op de dag vóór de datum van de avondwandeling die U verkiest mee te maken. Let wel op : gezien het groot aantal mensen die al zijn ingeschreven - meer dan tweehonderd! - zal snel het maximum aantal toegelaten deelnemers bereikt zijn. Wacht dus niet te lang met inschrijven ! (Niet-ingeschrevenen mogen niet mee).

Even de praktische puntjes op een rijtje zetten:

Vertrek: 19 uur

Plaats: Brug van Hemeldonk aan parking I van het rekreatiedomein 'De lllise Bèrgen'.
Zorg voor aangepaste wandelkledij. Zaklantaarns zijn hoe dan ook verboden. Indien mogelijk, breng dan stallantaarn of petroleumlamp mee.

TENTOONSTELLING " UIT DE SAKRISTIE " TE DEURNE

Van 30 maart tot 18 augustus loopt in het Provinciaal Museum voor Kunstambachten ' Sterckshof ' te Deurne bij Antwerpen de tentoonstelling " Uit de sakristie: tekstiel en juwelen uit kerken in de provincie Antwerpen ". Een tentoonstelling die de moeite overwaard is, temeer daar heel wat tentoongestelde voorwerpen afkomstig zijn uit de Sint-Pieterskerk van Lille ! Warm aanbevolen!

Sterckshof, Hooftvunderlei 160 te 2100 DEURNE.

Openingsuren: alle dagen van 10 tot 17 uur, behalve maandag en vrijdag.

HEEMKUNDIGE BIJDAGEN: TIP

Zoals U beslist al zult gemerkt en zeker gelezen hebben, vindt U in onze driemaandelijke kontaktbladen telkens een rubriek " Heemkundige Bijdragen " met telkens een of meerdere artikels aangaande de geschiedenis van elk van onze vier deelgemeenten. Heel wat leden legden vanaf den beginne een farde aan met deze Heemkundige Bijdragen zodat zij reeds een leerrijke en mooie verzameling bezitten van stukjes over onze geschiedenis.

CURSUS OUD - SCHRIFT

Speciaal bericht voor de leden die de cursus" Oud Schrift" volgen:

Mogen wij U herinneren aan de laatste bijeenkomst van woensdag 13 maart eerstkomende? Deze zal zoals gewoontegetrouw plaats vinden in ons lokaal in het ' Hof d'Intere ' te Wechelderzande. Aanvang: 19 uur 30.

In deze laatste les zullen wij meer bepaald de parochieregisters behandelen. Probeer deze les voor te bereiden !

INLICHTING GEVRAAGD

Kan iemand van onze leden ons het adres geven van of inlichtingen verschaffen over Mevrouw of Juffrouw ROZETTE RIJMENANTS? Deze dame betaalde wel per storting voor ons jaarboek 1983, maar vergat haar adres op het stortingsbiljet te vermelden. Graag zouden wij haar het boek willen bezorgen.

Indien U deze dame kent, wil U dan zo vriendelijk zijn contact op te nemen met onze penningmeester Jos Willems, Heiend 7 tel.(014) 55 73 57 ? Hartelijk dank !

KLASSERING EN INVENTARISERING KERKARCHIEF LILLE

Ook achter de schermen wordt er door onze heemkundige kring hard gewerkt. Zopas voleindigde Walter Van den Branden de klassering en inventarisering van het kerkarchief dat zich nog op de pastorij te Lille bevindt., Heel wat interessante geschiedkundige gegevens kwamen hiermee aan het daglicht wat dan ook stof opleverde voor nieuwe publikaties !

HEEMKUNDIGE BIJDAGEN NR. 11

EEN VROENTE- OF AARDBRIEF VOOR POEDERLEE (1354).

Toen in de vroege middeleeuwen (vijfde - zevende eeuw) de Franken onze streken koloniseerden, bewerkten zij als landbouwers de gronden in gemeenschappelijk bezit. In de loop van de volgende eeuwen kwamen de goede landbouwgronden in privébezit en werden deze gronden omheind, hetzij met een haag of een gracht. De heer van een dorp eiste echter de overige gronden van dit dorp op, dus alles wat geen landbouwgrond was: bossen, heiden, beemden, wegen en wegbermen, pleinen, enzovoorts. Deze " Herengronden " werden in de dagelijkse taal en ook in de oude documenten " VROENTE " (uit te spreken als " VROONTE "), " GHEMEYNTE " of ook wel " AARD " genoemd. Strikt genomen werd deze benaming vooral gebruikt om de onvruchtbare gronden aan de grenzen van het dorp mee aan te duiden. Deze " vroenten " vormden dus meestal een brede, niet nauwkeurig afgebakende grens tussen twee dorpen. (1) en (1a).

Zo ook te Poederlee, waar verscheidene straat- en kadasternamen nog aan deze gemeenschappelijke " vroente " of " aard " herinneren: De Aard, Groesaart, Zittaart, de Willaard. (2).

Ondanks de onvruchtbaarheid van deze gronden, was de " vroente " van levensbelangrijk nut voor de dorpingen. Later, wanneer zij de " vroente " in gemeenschappelijk bezit verkregen door afkoop van de heer, haalden de inwoners hier hun noodzakelijke grondstoffen: turf (vroeger de meest gebruikte brandstof), leem (als bouw materiaal voor hutten en huizen), heidekruid en gras om het land te bemesten, biezem om manden en stoelen te vlechten, rijshout om bezems te maken. Bovendien fungeerde de " vroente " als stouwplaats voor het vee van de arme dorpingen. Geen wonder dus dat onze voorouders streefden naar het verwerven van deze " vroenten " om deze gemeenschappelijk te kunnen gebruiken. Dit gebeurde ook te Poederlee ...

Inderdaad stelde in 1354 Wouter, "heere van Poederle" , "onse lieven ende geminde vrinden ende luden (lieden) van Poederle" in de gelegenheid "alsulcken vroenten als wij liggende hebben binnen onsen voorseydorpe waer dat sy aldaer gelegen sijn ..." te kopen. De koop en voorwaarden van verkoop werden opgenomen

in een zogenaamde "vroente-" of "aardbrief" gedateerd als volgt: "gegeven inden jaere ons heeren als men schreeff duvsentich dryehondert vijftich ende viere, VIII (acht') dagen in october.

De dorpelingen kregen deze poederleese vroente in bezit mits "een seker somme van gelde dye ons wittelijck ende wale (wettelijk en wel) betaelt es ende vergouden ...". Het juiste bedrag wordt spijtig genoeg niet vermeld in de verkoopakte. Naast deze eenmalige som werd de " vroente " belast met een eeuwigdurende erfrente van twee guldens, elk jaar op de feestdag van de patroonheilige van Poederlee, Sint-Jan-Baptist, te betalen aan de kapelrij "dye in die eere godts ende ende Sinte Jans babtiste in de kercke van Poederle gesticht es gemaect.". De kapelrij was een stichting voor het opdragen van wekelijkse missen in de kerk of voor een bepaald altaar in de kerk. Door deze rente, door de dorpelingen jaarlijks te betalen, verzekerde de heer van Poederlee een blijvende inkomst voor de geestelijke die deze missen zou opdragen.

De dorpelingen zouden na de aankoop van de " vroente " stukken van deze gemeenschappelijke grond mogen verhuren of zelfs verkopen aan partikulieren, zonder dat heer Wouter van Poederlee, noch zijn opvolgers, dit konden verhinderen of enige aanspraak konden maken op stukken van deze " vroente ". Diegene die alzo in bezit kwam van een stuk vroente mocht zijn bezit of gehuurd perceel met bomen of palen omheinen. De huurder of koper van desbetreffend grond die het stuk grond met "bomen" (hier zowel in de betekenis van houtgewas als omheining) omringde, moest er wel voor zorgen dat twee geladen wagens elkaar op de wegen konden kruisen zonder gehinderd te worden door deze omheining of begroeiing "ende dat dye boome gheen commer zijn" voor de dorpelingen die leem gingen graven.

Deze laatste bepaling wijst op het enorme belang van de vroente als ontginningsplaats voor het bouw materiaal bij uitstek van die tijd: leem.

Dankzij deze belangrijke aankoop van de Poejelse " vroenten " werd bepaald dat de "voor seyde liede van Poederle dye nu sijn ende naermaels wesen sullen, dye voorseyde vroenten sullen gebruvcken ewelijcke; water ende weyden nutten (gebruiken) ende orboiren (uitbaten), ongestoirt ende ongecalengiert (zonder beslag te mogen leggen) van ons ende van onse naecomelinghen tot eewelijke dagen voorts meer...".

De " vroentebrief " werd dan ook door de schepenen van Poederlee door de eeuwen heen zorgvuldig bewaard en meermaals gekopieerd om hun rechten op,de " vroente " ten allen tijde te kunnen staven.

En terecht, want inde loop der volgende eeuwen betwistten de heren van Poederlee meermaals het eigendomsrecht en gebruiksrecht van de dorpelingen op de Poederleese vroente, onderandere in de vijftiende en zeventiende eeuw.

Ook deze wrijvingen tussen de dorpelingen en hun heer geven een uitstekend, zij het nochtans een fragmentarisch, beeld over het reilen en zeilen van de Poejelse gemeenschap in vroegere tijd.

Dit onderwerp is dus een andere, meer uitgebreide studie overwaard.

W. VAN DEN BRANDEN.

Voetnoten:

- (1) Een uitstekende geschiedkundige studie over een " vroente " lezen wij in : J.GEERTS, De "aard" van zes Kempische dorpen (Beerse, Gierle, Lille, Vlimmeren, Vosselaar, Wechelderzande) , in Taxandria, Turnhout, (1977),dl.XLIX, blz.163-178.
- (2) F.WoUTERS, Poederlee vroeger en nu, Poederlee, 1972, blz.61.
- (1a) In 1490 werden de grenzen tussen Poederlee en Vorselaar nauwkeurig afgebakend, na een geschil tussen de heer van Poederlee en de heer van Vorselaar over de rechtsmacht over het gebied.
W.VAN DEN BRANDEN, Vorselaar, "Metropolis" van Lille, Poederlee en Wechelderzande, in Driemaandelijks tijdschrift H.K. 'Joris Mattheussen', Vorselaar,(1984),dl.II.

Document :

" VROENTEBRIEF " VAN 8 OKTOBER 1354.

Wouter heere van Poederle doe(n) cond ende kennelijcken allen den ghenen dye desen brieff selen sien oft hooren lesen, dat wij onsen lieven ende geminde vrinden ende luden van Poederle hebben vercocht alsulcken vroenten als wij liggende hebben binnen onsen voorseyden dorpe waer dat sij aldaer gelegen sijn om een seker somme van gelde dye ons wittelijcke ende wale betaelt es ende vergouden ende ome twee cle...e gulden hellinge tsiaers erffelijcke renthen elcx sjaers op sinte Jans dach baptiste nativitas te midde somme te gheldene ende te betalen(e) den cappelre dye nu es ende nae(r)maels wesen sal vander cappelrien dye in die eere godts ende Sinte Jans babtiste in dye kercke van Poederle gesticht es gemaect ende geordineert voort meer, soo es voorw(aerd)e dat onse voorseyde liede van Poederle dye nu sijn ende naer-

weyde nutten ende orboiren ongestoirt ende ongecalengieert van ons ende van onse naecomelinghen tot eewelijke dagen voort meer, soo consenteren wij ende wijcoren onsen voorseyden lieden dat sij alsoo veele vroenten alse daer sij(n) haren tsijs aen maken sullen mogen ende nemen vander twee chulden hellinghen tsiaers effelijcke renthe voorseyt wtgeven moghen en tsijsen sonder calengieren van ons ende onser naecomelinghen nimmermeer daer tegen yet te seggen oft te doene voortmeer so wilco(r)en wij ende consenteren dat sy oft dye ghene teghen hen vander voerbe-nuemende vroenten vertsynsen sullen ende nemen, bomen sullen mogen setten yegelijcke voor syn voorhoofft ende dye sullen moghen houwen ende haer meest, ende haeren wille sonder eenich calengieren van ons oft van onsen erffgenaemen dye ons naercomen sullen als wij niet langer zijn en zullen.

Behoudelycken altoos dat alle straeten, passe ende weghe alsoo wijt ende alsoo geruym blijven sullen alsoo dat dye boome nyet en sullen letten te vaerne met wagenen gelaiden ende elcanderen te laden(e) sonder ieth der boome ende dat dye boome gheen commer syn en sullen aen leem te graevene.

Ende om dat de se voors(eyde) voorwaerden vaste ende gestadich blijven sullen tot eewegen daghen / Soo hebben wij Wouter heere van Poederle voors(eyden) onsen p(ro)p(er)en zegel aen dese tegenwoordige letter gehangen in kennissen der waarheyd Gegeven inder jaere ons heeren als men schreff duysentich dryehondert vijffich ende viere VIII dagen in october.

R.A.A.-G.A.Poederlee, nr. 7 (Zeventiende eeuwse kopie).
